بىلال ئىززى شېئىرلىرى

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

2

بلال ئيزيزى شئرلرى

شنجاڭ خەلق نەشرياتى

بىلال ئېزىزى شېئىرلىرى

*

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى نەشر قىلدى
شىنجاڭ شىنخۇا كىتاپخانىسى تارقىتىدۇ
شىنجاڭ شىنخۇا باسما زاۋۇدىدا بېسىلدى
1981 - يىل 11 - ئاي 1 - نەشرى
1982 - يىل 2 - ئاي 1 - بېسىلىشى
كىتاپ نومۇرى: M10098·560
باھاسى: 0.17 يۈەن

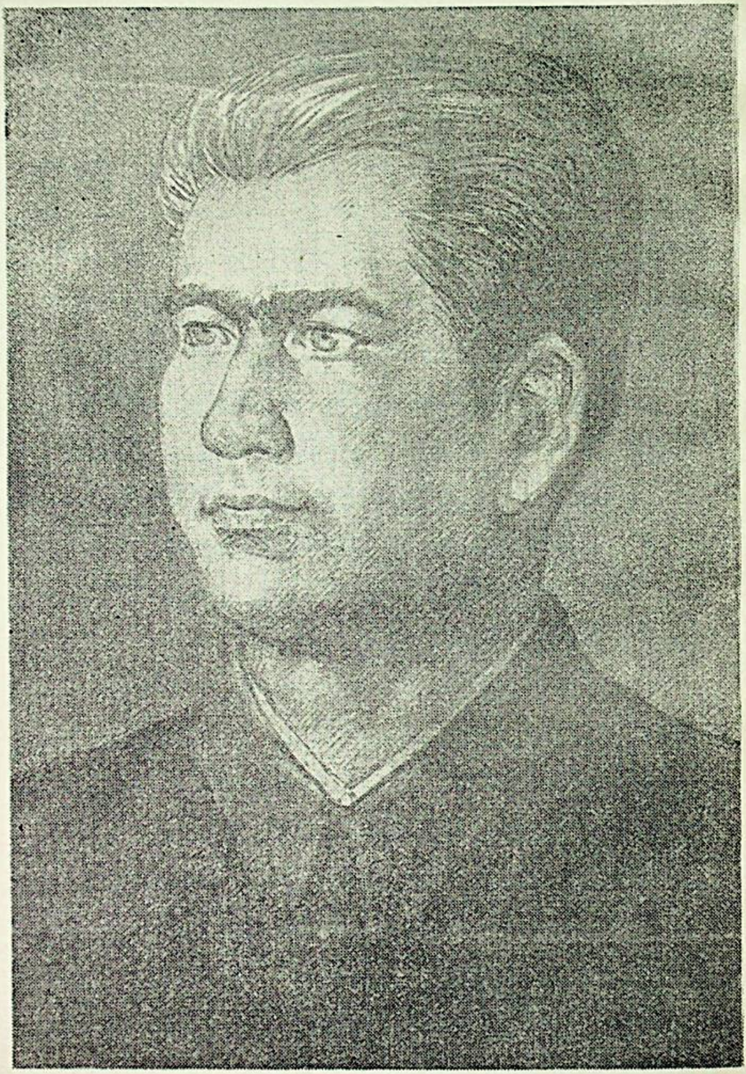

نەشرىياتتىن

لىن بياۋ، جياڭ چىڭ ئەكسىلئىنقىلاۋىي گۇرۇھى زورلۇق - زومبۇلۇق قىلغان ئاپەتلىك يىللاردا شائىر بىلال ئېزىزى توھمەت ۋە ھاقارەتكە ئۇچرىدى. ئۇنىڭ جەڭگىۋار شېئىرلىرى "زەھەرلىك چوپ" دەپ قارىلىپ، تۇنجى قېتىم نەشر قىلىنغان شېئىرلار توپلىمى يوقىتىۋېتىلدى.

لېكىن، ئەكسىيەتچىلەرنىڭ بۇ شۇملۇق - قۇۋلۇقلىرى شائىرنىڭ شانلىق ئوبرازىنى ۋە يالقۇنلۇق شېئىرلىرىنى خەلق قەلبىدىن ئۆچۈرۈۋېتەلمىدى. خەلق بىلال ئېزىزىنى خۇددى ئوتيۈرەك مۇتەللىپنى سۆيگەندەك چوڭقۇر مۇھەببەت بىلەن ياد ئەتتى. ئۇنىڭ شېئىرلىرىنى چىن قەلبىدىن سۆيۈپ ئوقۇشنى ئارزۇ قىلىپ كەلدى.

بىز كەڭ كىتابخانلارنىڭ تەلىۋىگە ئاساسەن، شائىرنىڭ كىۋىر نىياز، ئەرشىدىن تاتلىق يولداشلار تەرىپىدىن توپلىنىپ، 1957 - يىلى نەشرىياتىمىز نەشر قىلغان شېئىرلار توپلىمىنى تولۇقلاپ قايتا نەشر قىلدۇق. توپلامنىڭ بۇ قېتىمقى نەشرىگە يولداش ئەلقەم ئەختەمنىڭ «شائىر بىلال ئېزىزى ۋە ئۇنىڭ ئىجادىي يولى» ناملىق ماقالىسى قوشۇپ بېرىلدى. توپلامنى نەشرگە تەييارلاشتا يولداش ئەلقەم ئەختەم يېقىندىن ياردەمدە بولدى.

مۇندەرىجە

شائىر بىلال ئەزىزى ۋە ئۇنىڭ ئىجادىي يولى...... 1
بىرلىك 10
مەكتەپ 11
ئوقۇش بىلەن 13
گۈزەل شىنجاڭ 15
كۆرەش بىلەن 18
ئاپرېل قىزىغا 19
ئانا بىلەن قىز 22
دۈشمەن نىمە قىلماقچى 27
ۋەتەن خىسلەتلىرى 29
ۋەتەن ئۈچۈن 32
يولداشىمغا 33
قەرزىمىز 35
مۇستەھزاد 37
گۈلۈمگە 39
رۇبائىي 40
زىبائىي غەزىلىگە مۇخەممەس 41
غەزەل 43
مارت شامىلىغا خىتاپ 45

كوڭۇل 47
نىمە بولدى 48
ئۇمۇر ئاتقان ئوق.. 51
يىللارغا سوئال.. 53
بۇلبۇلنىڭ گۈلگە نالىسى.. 56
دىلبەرىمگە 58
ئۇلامىسۇن 60
يىگىت 61
ئۇينا 63
بۇرادىرىمگە.. 66
قەلەمگە خىتاپ.. 68
پارچىلار.. 71

شائىر بىلال ئېزىزى ۋە ئۇنىڭ ئىجادىي يولى

ئەلقەم ئەختەم

بىلال ئېزىزى ئۆزىنىڭ ئۆتكۈر ۋە گۈزەل شېئىرلىرى بىلەن ھازىرقى زامان ئۇيغۇر ئەدەبىياتىغا بەلگىلىك تۆھپە قوشقان ۋە ئۇيغۇر كىلاسسىك ئەدەبىياتىنىڭ مىراسلىرىغا ئۈنۈملۈك ۋارىسلىق قىلىش ئاساسىدا يېڭى شېئىرىيەت سەھىپىسىنى ئاچقان شائىرلارنىڭ بىرى.

بىلال ئېزىزى قاراڭغۇ زۇلمەت ئىچىدە ياشىدى. لېكىن ئۇ جاپاكەش خەلقنىڭ ئازاتلىق تېگىنى، ۋەتەنىنىڭ ھور كېلىچىكىنى كۆيلىدى، قەلىمىنى ئۆتكۈر قورال قىلىپ، گومىنداڭ ئەكسىيەتچىلىرىگە قارشى كۈرەش قىلدى. ئۇ جەڭگىۋار شېئىرلىرى ئارقىلىق خەلقنى ئويغىتىپ ئۆز ئازاتلىقىنى، تەڭلىك-باراۋەرلىكىنى قولغا كەلتۈرۈش ئۈچۈن كۈرەش قىلىشقا چاقىردى، شائىرنىڭ يالقۇنلۇق شېئىرىدىكى مۇنداق پىكىرلەرنى تۆۋەندىكى مىسرالاردىن ئېنىق كۆرۈش مۇمكىن:

بىلال ئېزىزى مەكتەپتە ئۇلارنىڭ شېئىرلىرىنى يېزىلىپ ئۆگەندى ۋە يادقا ئالدى. بۇ ئارقىلىق كىلاسسىك ئەدەبىيات بىلەن تونۇشۇپ، مەلۇم چۈشەنچە ھاسىل قىلدى. بۇ بىلال ئېزىزنىڭ ئىجادىيەت بىلەن شۇغۇللىنىشىغا كۈچلۈك تەسىر كورسەتتى. شۇنىڭ بىلەن ئۇ 1936 - يىلىدىن باشلاپ شېئىر يېزىشقا كىرىشتى.

بىراق ئۇ چاغلاردا خوتەندە مەتبۇئات - نەشرىيات ئورۇنلىرى بولمىغانلىقتىن بىلال ئېزىزى يازغان شېئىرلىرىنى خاتىرە دەپتىرىدىلا ساقلاپ يۈردى.

1937 - يىلىنىڭ ئاخىرىدا ماخۇسەننىڭ خوتەندىكى مالىمانچىلىقلىرى ۋە ئۇنىڭ قالدۇق قىسىملىرى يوقىتىلغاندىن كېيىن خوتەندە 1938 - يىلدىن باشلاپ بىر قەدەر ئىلغار مائارىپ - مەتبۇئات ئورۇنلىرى تەسىس قىلىندى ۋە ۋىلايەتلىك «خوتەن گېزىتى» نەشر قىلىنىشقا باشلىدى.

1938 - يىلى خوتەندە تۇنجى قېتىم دارىلتام مەكتىۋى ئېچىلغاندا بىلال ئېزىزى بۇ مەكتەپنىڭ يۇقۇرى سىنىپىدا بىر يىل ئوقۇدى. 1939 - يىلى خوتەندە ئېچىلغان بىرىنچى نوۋەتلىك ئوقۇتقۇچىلار يېتىشتۈرۈش كۇرسىغا ئوقۇشقا كىردى. بۇ مەزگىلدە جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ ئورۇمچىدە خىزمەت قىلىۋاتقان بىر قىسىم ئەزالىرى خوتەنگە بېرىپ خىزمەتكە ئورۇنلاشقان بولۇپ، بۇلارنىڭ ئىچىدىن يولداش ماجاۋسۇك خوتەن مائارىپ ئىدارىسىنىڭ مۇپەتتىشى بولۇپ ئىشلەيتتى. بە-

قەتئى ئالغا باس، ئەلنى ياران قىل!
ئۇتۇق ساڭا خاس، ئىشنى ئوبدان قىل!
زۇلۇم سازىنى، جاپاكارىنى،
كۆلپەت داغىنى چوقۇم يەكسان قىل!
ھەقىقەت ئۈچۈن، ئادالەت ئۈچۈن،
ۋەتىنىڭ ئۈچۈن جاننى قۇربان قىل!
كۆڭۈللەر ئارا، قالمىسۇن قارا،
سىناشقا يارا، ھەقنى مىزان قىل!

غاپىللىقتىن قاچ، كوزۇڭنى چوڭ ئاچ،
ئەقلىڭدىن نۇر ساچ، ئىلھام سەيلان قىل!
قارا كۈنلەرگە، مۇدھىش تۈنلەرگە،
ۋەھشى ئەللەرگە نەپرەت بايان قىل!

شائىر بىلال ئىزىزى 1921 - يىلى تۇغۇلدى ۋە خوتەن ۋىلايىتىنىڭ ئىلچى ناھىيىسىدە ئوسۇپ چوڭ بولدى. ئۇنىڭ مىللىتى ئوزبەك بولۇپ، ئاتىسى نامرات، لېكىن ئوقۇمۇشلۇق دىۋانا ئادەم ئىدى. بىلال ئىزىزى ساۋادىنى ئوز ئائىلىسىدە چىقارغاندىن كېيىن ئەمەت ھاجى دىگەن كىشىنىڭ خوتەندە ئاچقان دىنىي مەكتىۋىگە كىرىپ ئوقىدى، بۇ ۋاقىتتىكى دىنىي مەكتەپلەردە ناۋايى، لۇتپى، نوبىتى قاتارلىق كىلاسسىك شائىرلارنىڭ ئەسەرلىرى رەسمى دەرس قىلىپ ئوتۇلەتتى.
كىچىكىدىلا ئەدەبىياتقا ئىشتىياق باغلىغان ياش

گومۇرۇ، ماۋدۇن قاتارلىق جۇڭگو يېڭى مەدەنىيەت ھەر-
كىتىنىڭ ئاتاغلىق ۋەكىللىرىنىڭ ئەسەرلىرى، سوۋېت ئىتتى-
پاقىدا نەشر قىلىنغان ماركسىزىم-لېنىنىزىم كىلاسسىكلىرى،
ئەدەبىيات-سەنئەت نەزەرىيەلىرى، رۇس ۋە سوۋېت ئەدە-
بىياتى نەمۇنىلىرى، سوۋېت ئوتتۇرا ئازىياسىدىكى ئۇيغۇر،
ئۆزبېك، قازاق، قىرغىز، تاتار يازغۇچىلىرىنىڭ ئەسەرلىرى
شىنجاڭغا تارقىلىشقا باشلىدى، سوۋېت ئىتتىپاقىدا ئىشلەن-
گەن كىنو فىلىملىرى قويۇلدى. ئۇندىن باشقا ئۈرۈمچىدە
يەنە ئۇيغۇر، قازاق، خەنزۇ تىللىرىدا «شىنجاڭ گېزىتى»،
ئۇيغۇر، خەنزۇ تىللىرىدا «جاھانگىرلىككە قارشى بىرلىك-
سەپ»، «يېڭى نۇر» قاتارلىق ژۇرناللار نەشر قىلىنىشقا
باشلىدى.

بۇ گېزىت-ژۇرناللاردا جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيە-
سى مەركىزىي كومىتېتىنىڭ ياپون جاھانگىرلىكىگە قارشى
تۇرۇپ ۋەتەننى قۇتقۇزۇش توغرىسىدىكى خىتاپنامىلىرى،
پارتىيىنىڭ نۆۋەتتىكى خىزمەتلىرى ھەققىدىكى فاڭجېن،
سىياسەتلىرى، خەلقارا ئوبزورلار، دۇنيا خەلقىنىڭ فاشىزىمغا
قارشى كۈرەش پائالىيەتلىرى، ئۈرۈمچىدىكى كەڭ زىيالىلار
ۋە ئىنقىلاۋىي ياشلارنىڭ يۇقارقى مەزمۇنلار ئاساسىدا ياز-
غان شېئىر، داستان، ھېكايە، فېلىيەتون ۋە باشقا ژانىرد-
كى ئەدەبىي ئەسەرلىرى داۋاملىق بېسىلىپ تۇردى. بىلال
ئېزىزى قەشقەر، ئۈرۈمچى قاتارلىق شەھەرلەردە نەشر
قىلىنىۋاتقان ئەنە شۇ گېزىت، ژۇرناللارغا مۇشتىرى بولۇپ،
ئۇنىڭغا بېسىلغان ئەدەبىي ئەسەرلەرنى خوتەندىكى ياش

لال ئېزىزى ئوقۇتقۇچىلار كۇرسىنى پۈتتۈرۈپ چىققاندىن كېيىن يولداش ما جاۋسۇك ئۇنى «خوتەن گېزىتى» ئىدا-رىسىغا خىزمەتكە ئورۇنلاشتۇردى. بىلال ئېزىزى «خو-تەن گېزىتى»دە ئىشلەۋاتقان چاغلىرىدا چوڭقۇر مەزمۇن-غا ئىگە بىرمۇنچە شېئىرلارنى يازدى ۋە ئۇنى گېزىتتە ئېلان قىلدى. شائىرنىڭ بۇ يىللار ئىچىدە يازغان ۋە ئېلان قىلغان شېئىرلىرى بىرلىك، ئىتتىپاقلىقنى مۇستەھ-كەملەش، مەدەنىي ئاقارتىشنى ئىلگىرى سۈرۈش، ياپون جاھانگىرلىكىگە قارشى تۇرۇش ۋە جۇڭگونى ئازات قى-لىشتىن ئىبارەت يېڭىچە ئىدىيە بىلەن يۇغۇرۇلغان ئىدى.

شائىرنىڭ «بىرلىك»، «مەكتەپ»، «ئوقۇش بىلەن»، «ئانا بىلەن قىز»، «كۈرەش بىلەن»، «ئاپرېل قىزىغا»، «دۈشمەن نېمە قىلماقچى»، «گۈزەل شىنجاڭ»...... قا-تارلىق شېئىرلىرى ئەنە شۇ مەزمۇنلاردا يېزىلغان، بۇ شېئىر-لار خوتەن ئەدەبىيات ھەۋەسكارلىرىغا بەلگىلىك تەسىر كۆرسەتكەن ۋە ئۇلارنى فېودالىزىمنىڭ مۇدھىش ئاسارى-تىگە قارشى كۈرەش قىلىشقا ئىلھاملاندۇرغان.

1937-يىلى شىنجاڭنىڭ ھەرقايسى جايلىرىدا، بولۇپمۇ ئۈرۈمچى شەھىرىدە ياپون باسقۇنچىلىرىغا قارشى تۇرۇش، مىللىي تەسلىمچىلىككە قارشى تۇرۇش ھەم ۋە-تەننى قۇتقۇزۇش ئاممىۋى ھەركىتى جۇش ئۇرۇپ راۋاج-لىنىشقا باشلىدى. يەنە ۋە شاڭخەيدە نەشر قىلىنىۋات-قان تۈرلۈك گېزىت-ژۇرناللار، سىياسىي، ئەدەبىي كىتاپلار، 30-يىللار ئەدەبىياتىغا دائىر ماقالىلار توپلاملىرى، لوشۈن،

شىلەرچە ئۆلتۈردى، خەلقنىڭ ئىنقىلاۋىي ھەرىكەتلىرىنى
چەكلىدى. ئىلغار گېزىت ژۇرناللارنى ئۇقۇش ۋە نەشر
قىلىشتىن توختاتتى.

1943 - يىلغا كەلگەندە ۋەزىيەت تېخىمۇ جىددى-
لەشتى. شىنجاڭدىكى ھەر مىللەت خەلقىنىڭ جاھانگىر-
لىككە، فېئوداليزمغا قارشى ئېلىپ بېرىۋاتقان ئىنقىلاۋىي
كۈرىشى مەغلۇبىيەتكە ئۇچرىدى.

لېكىن بىلال ئېزىزى زوراۋانلىق ئالدىدا بوشىشىپ
قالمىدى. ئۇ، شائىر لۇتپۇللا مۇتەللىپ بىلەن بىرلىكتە
كۈرەش سەھنىسىگە چىقىپ، خەلقنى گومىنداڭ ئەكسىيەت-
چىلىرىگە قارشى باتۇرلۇق بىلەن كۈرەش قىلىشقا چاقىرى-
دىغان نۇرغۇن شېئىرلارنى يازدى. ئۇزىنىڭ يالقۇنلۇق
مىسرالىرىدا جاپاكەش خەلقىنىڭ مۇڭ-زارىنى، يۈكسەك
ئارزۇ-ئارمانلىرىنى ئىپادىلىدى.

شائىرنىڭ بۇ يىللار ئىچىدە يازغان شېئىرلىرى
كۈچلۈك ئىسيانكارلىق روھى بىلەن سۇغۇرۇلغان. شائىر-
نىڭ «يولدىشىمغا»، «غەزەل»، «مۇستەھزاد»، «گۈلۈمگە»
دېگەن شېئىرلىرى يۇقۇرقى جۈملىمىزنىڭ مىسالىدۇر.

1943 - يىلنىڭ بېشىدا ئۈرۈمچىنى فاشىستىك
ئاق تېرورلوق قاپلىدى. مىللەتنىڭ ئېسىل پەرزەنتلىرى
تۈركۈملەپ گومىنداڭ تۈرمىلىرىگە تاشلاندى ۋە ئۆلتۈرۈلا-
دى. بۇ ۋاقىتتا نۇرغۇنلىغان ئىنقىلاۋى زىيالىلار جۈملىدىن
بىلال ئېزىزىمۇ گومىنداڭچىلار تەرىپىدىن تەقىپ ئاستىغا
ئېلىندى. نەتىجىدە بىلال ئېزىزى شۇ يىلنىڭ ئاخىرلى-

ئەدىبىيات ھەۋەسكارلىرى بىلەن بىرلىكتە ئۆگەنىدى، بولۇپمۇ شۇ چاغلاردا شائىر لوتپۇللا مۇتەللىپنىڭ «شىنجاڭ گېزىتى»دە ئۇزلۇكسىز بېسىلىپ تۇرغان شېئىرلىرىنى سۇيۇپ ۋە ئالاھىدە قىزىقىش بىلەن ئوقۇيتتى ۋە ئۇنىڭ ئىجادىيەت ئۇسلۇبىنى قېتىرقىنىپ ئۆگىنەتتى. ئۇزىمۇ ئەدىبى ئىجادىيەت بىلەن قىزغىن شۇغۇللىنىشقا باشلىغان ئىدى. بىلال ئېزىزى ئەنە شۇ شارائىتتا—1942-يىلى ئۆرۈمچىگە كەلدى. شائىر بۇ جۇشقۇن ھاياتتىن ناھايىتى مەمنۇن بولۇپ "مەن ئىلىم-پەن، مەرىپەت قوينىغا كىردىم، ئەندى شېئىرىيەت گۇللىرىنى كوكسۇمگە قادايمەن" دىگەن ئىدى.

بىلال ئېزىزى ئۆرۈمچىگە كېلىپ ئۇزۇن ئوتمەي شائىر لۇتپۇللا مۇتەللىپ بىلەن تونۇشتى ۋە مەڭگۇ بۇزۇلماس ئىنقىلاۋىي دوستلۇق ئورناتتى.

لېكىن شىنجاڭدىكى ئوڭۇشلۇق كېتىۋاتقان ئىنقىلاپ ۋەزىيىتى ئۇزۇنغا بارمىدى، شىنجاڭ خەلقىنى بىرمەزگىل ئالداپ يۇرگەن قانخور جاللات شىڭشىسەي 1942-يىلى 6-ئايدا ئۇزىنىڭ ساختا چومپەردىسىنى يىرتىپ تاشلاپ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى ۋە شىنجاڭ خەلقى بىلەن دۇشمەنلىشىدىغان ياۋۇز ئەپتى-بەشىرىسىنى ئاشكارىلىدى. جياڭ جيېشى بىلەن تىل بىرىكتۇرۇپ، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ شىنجاڭدا خىزمەت ئىشلەۋاتقان يولداش چېن تەنچيۇ، ماۋ زېمىن، لىن جىلۇ قاتارلىق مۇنەۋۋەر ئەزالىرىنى قولغا ئالدى، كېيىن ئۇلارنى ۋەھ-

دۈشمەنلەرنىڭ قەستلىرىنى بىت-چىت قىلىشقا.

....

ئۇنىڭدىن كېيىن يېزىلغان «ئۆلمىسۇن»، «يىگىت» ناملىق شېئىرلىرى بىلال ئېزىزنىڭ شېئىرىيەتتە يېڭىچە يۈكسىلىشتىن دالالەت بەردى.

بىلال ئېزىزى ئەينى يىللاردا كوزگە كورۈنگەن شائىر بولۇپلا قالماي، گومىنداڭ ئەكسىيەتچىلىرىگە قارشى ئاۋانگارت جەڭچى ئىدى. ئۇ ئوتيۇللا مۇتەللىپ قاتارلىق ئىنقىلاپچىلار بىلەن بىرلىشىپ، تەشكىللىنىپ قۇراللىق قوزغىلاڭ كوتىرىشكە تەييارلىق قىلىۋاتقان ئاچچىقچىلىق پەيتتە گومىنداڭ ئەكسىيەتچىلىرى تەرىپىدىن 1945-يىلى 5-ئايدا قولغا ئېلىنىپ، شۇ يىلى 9-ئايدا گومىنداڭ تۈرمىسىدە ۋەھشىلەرچە ئولتۈرۈلدى.

بىلال ئېزىزى خۇددى لۇپتۇللا مۇتەللىپكە ئوخشاش ۋەتەننى، خەلقنى قىزغىن سۆيەتتى. شۇنىڭ ئۈچۈن ئۇ ئازاتلىق يولىدا ئېزىز جېنىنى قۇربان قىلدى.

بىلال ئېزىزى ئاز ئومۇر كوردى. لېكىن ئۇ ئۆزىنىڭ قىسقىغىنا چەكلىك ھاياتىدا كەلگۈسى ئەۋلاتلار ئۈچۈن قىممەتلىك ئەدىبى مىراسلىرىنى قالدۇرۇپ كەتتى. ئۇنىڭ شېئىرلىرى 30-يىللار ئاخىرىدىكى ياقۇنلۇق كۈرەش تارىخى، شۇنداقلا ئازاتلىق ئۈچۈن ئېلىپ بېرىلغان قانلىق جەڭلەرنىڭ شانلىق سەمەرىسىدۇر.

بىلال ئېزىزنىڭ شېئىرلىرى ۋە ئۇنىڭ نامى ئەدەبىيات تارىخىمىزنىڭ نۇرلۇق سەھىپىسىدىن ئورۇن ئالىدۇ.

ىندا ئاقسۇغا ھەيدەلدى. ئۇ ئاقسۇغا كېلىپلا شائىر لوتـ
پۇللا مۇتەللىپ بىلەن كورۇشۇپ، ئۇنىڭ بىلەن بىرلىكتە
جاپالىق ئىنقىلاۋى كۇرەش پائالىيىتىنى داۋاملاشتۇردى.

بىلال ئېزىزى ئاقسۇدا كىشىلەر قەلبىنى ئويغۇتىـ
دىغان «كوكۇل»، «مارت شامىلىغا خىتاپ» قاتارلىق
بىرمۇنچە ياخشى شېئىرلارنى يازدى ۋە گېزىتتە ئېلان
قىلدى.

1945 ـ يىلىنىڭ باشلىنىشى بىلەن ئاقسۇنى مۇدـ
ھىش قارا بۇلۇت قاپلىدى. گومىنداڭ ئەكسىيەتچىلىرى
دېموكراتىك كۇچلەرنى رەھىمسىزلەرچە باستۇردى. خەلقـ
نى تالان تاراج قىلىشنى جىددىلەشتۈردى. بىلال ئېزىزـ
نىڭ ئارقىسىغىمۇ نۇشۇرۇن پايلاقچىلارنى ئورۇنلاشتۇردى.

بىلال ئېزىزى بۇ زۇلمەت ئىچىدە تەمتىرىمەي،
تېخىمۇ مەردانىلىق بىلەن كۇرەشنىڭ ئالدىنقى قاتارىدا
ماڭدى ۋە شۇ يىلى «يىللارغا سوئال» ناملىق شېئىرنى
يازدى. شائىر چوڭقۇر مەزمۇنغا ئىگە بۇ شېئىردا ئوزىنىڭ
گومىنداڭ ئەكسىيەتچىلىرى، چىرىگەن زۇلمەتلىك دۇنيا
بىلەن ئاخىرغىچە كۇرەش قىلىدىغان قەھرىمانانە يۇرەك
خىتاۋىنى جاكا قىلدى:

....

سىلەر كېلىپ ئومرۇمگە قەست قىلغاندا،
مەنمۇ ھازىر كۇرەش ئۇچۇن دەل شۇ مەيداندا.

....

جەڭ قىلمەن غەيرىتىمدىن ھوسۇل ئېلىشقا،

مەكتەپ

مەكتەپ نۇرلار باغىدۇر
دىل چىراغى ياغىدۇر.
مەرىپەتلەر تاغىدۇر،
جانغا راھەتتۇر مەكتەپ.

ئۇلۇقتۇر مەكتەپ شانى،
ھۆرىيەتنىڭ مىزانى،
مەدىنىيەتنىڭ مەيدانى،
جايى ئىبرەتتۇر مەكتەپ.

مەكتەپ دۇنيا زىننىتى،
يەر يۈزىنىڭ جەننىتى،
جاھاندا بار ھۆرمىتى،
قەدرى قىممەتتۇر مەكتەپ.

مەكتەپ بىلىم گۈلزارى،
تەرەققىنىڭ باھارى،

بىرلىك

يۇرتىمىزنى ھەممە مىللەت بىرلىك بىلەن ئوڭلايمىز،
بىزگە قارشى جاھانگىرنى پاك ۋەتەندە قويمايمىز.
ھەم ئۇلارنىڭ قۇيرىغىنى زادى قويماي قوغلايمىز،
زالىم قانخور دۇشمەنلەرنىڭ يۈرەك باغرىن داغلايمىز.

كېچە-كۈندۈز تەرەققىنىڭ يولىغا بىز بەل باغلاپ،
بىزگە غەمخور شۇرالارنى دوستىمىز دەپ چاغلايمىز.
ئۆلكىمىزنى شۇم ھەم ئىپلاس زالىملاردىن ساقلايمىز،
ھەممە جۇڭگو ئىقلىمىنى جاھانگىردىن پاكلايمىز.

ئۆلكىمىزگە ئىشلىمەكتىن ھېچقاچاندا قالمايمىز،
خەلقىمىزنىڭ ئىقبالى ئۈچۈن چىلىشىشتىن ھارمايمىز.
بارلىق مىللەت شىنجاڭدا ھارماي-تالماي ئىشلەيمىز،
قولغا-قولنى تۇتۇشۇپ بىرلىكتە بىز ياشايمىز.

ھەي جاھانگىر، ئوست ئۆز، بىز يولۇڭغا يۈرمەيمىز،
بىزلەر ئەمدى كۈچەيدۇق، سەندىن ھەرگىز قورقمايمىز.
ساقلايمىز بىز تىنچلىقنى، ھەرگىز ئۇنى بۇزمايمىز،
تىنچلىقنى بۇزغانلارغا بىزمۇ قاراپ تۇرمايمىز.

1936-يىل. 24-سېنتەبىر.

ئوقۇش بىلەن

ئوقۇش ـ بىلىم ۋەتەننى
ئاۋاتلىققا يەتكۈزەر.
ئاسارەتتىن قۇتقۇزۇپ
ئازاتلىققا يەتكۈزەر.

كوڭلى سۇنۇق مېھنەتكەش،
دىلى ئۇزۇك جاپاكەش،
يېتىملەرنى ئاقىۋەت
دىل شاتلىققا يەتكۈزەر.

جاھانگىرلار ئويلىما!
بىزگە يامان قارىما!
ۋىجدانىمىز سەنلەرنى،
پەرياتلىققا يەتكۈزەر.

ئوقۇپ بىلىپ يېتىشسەك،
بىرلىك بىلەن بىلىشسەك.

گۈلەرلەرنىڭ بازارى،
ئەجەپ ھەيۋەتتۇر مەكتەپ.

قارالىقتىن ئاقارتىش،
ئىنسانىيەتكە تارتىش،
ئۈستۈن تەرەپكە ئارتىش،
ياخشى ئورۇندۇر مەكتەپ.

زۇمرەت ئىگىز ئاسمان،
ئوغۇل - قىزغا مېھرىۋان،
سۈت بەرگۈچى قەدىردان،
ئۇلۇغ دولەتتۇر مەكتەپ.

ئاتا - ئانام بولدى چال،
ئاكا - ئوكام بىلىم ئال!
بارچە دوستلار بىلىپ قال!
چوڭ سائادەتتۇر مەكتەپ.

1936 - يىل، ئوكتەبىر.

گۈزەل شىنجاڭ

گۈزەل شىنجاڭ
كەڭ قوينىڭدا،
ئىش دەۋرانىڭ —
ئېچىلغان.

بۇ مۇقەددەس —
ئىشنىڭ نۇرى،
خەلقىمىزگە
چېچىلغان.

ھەممە يەردەك —
ئىشلەمەكتە،
سېنى يېڭىلاپ —
قۇرۇشقا.

خىزمەت بىلەن،
ئەمگەك بىلەن،

زالىم جاھانگىرلارنى،
بەرباتلىققا يەتكۈزەر.

ۋەتەننى بىز ساقلىساق،
ئوقۇش بىلەن ئاقلىساق،
جاھانگىرلار قۇيرىغىنى،
ۋاي داتلىققا يەتكۈزەر.

1936 - يىل. ئوكتەبىر

نادانلىقلار
تۆگەپ بارار،
خەلق قولىدا
قەلىمى.

ۋەيران قىلار
جاھالەتنى
مەرىپەتنىڭ
ئەلىمى.

گەدىنىگدە
ۋەزىپەڭ كوپ،
ئىلمىي ھىكمەت
تېپىشقا.

كەڭ جۇڭگونىڭ
قوينىنى
زۇلۇمدىن ئازات
قىلىشقا.

1936 - يىل، دېكابىر.

سېنى بوستان—
قىلىشقا.

قېنى بۇگۈن
سەندە زورلۇق،
ئەلنى ئەزگەن—
ئاسارەت؟

ئەلگە كەلگەن
ھور زامانەڭ
ئەركىن باشاش—
سائادەت.

تۇمان باسقان
ئاسمىنىڭدا،
ھاۋا كېمەڭ
ئۇچماقتا.

رادىيو ھەم
ئېلېكترلەر،
سايرىماقتا،
يانماقتا.

ئاپرېل قىزىغا

ئاپرېل قىزى، بۈگۈن ئازات، ھور بولغان كۆڭلۈڭ،
شاتلىقىڭنى سۆزلە ماڭا، ياڭرىسۇن ئۈنۈڭ.

مەغرۇرانە ئوينايدۇ قارا كۆزلىرىڭ،
دەرتكە داۋا، مەرغۇپ ناۋا شېرىن سۆزلىرىڭ.

يېڭى شىنجاڭ گۈلزارىدا غەمسىز يايرايسەن،
نۇرلۇق ھايات غۇنچىسىگە قاراپ سايرايسەن.

ئىشلە، ساڭا كۆز تەگمىسۇن ياشا كۈل يايرا!
پەن - مائارىپ گۈلزارىدا بۇلبۇلدەك سايرا!

لېكىن يەنە "ئۆتكەن كۈننى ھەرگىز ئۇنۇتما!"
دۈشمەن مەككار، ئىچ - سىرىڭنى مۇتلەق تونۇتما!

ئويلاپ كۆر، ئۆتمۈشۈڭگە كۆز ئېچىپ قارا،
ھاياتىڭ بەك ئېچىنىشلىق ئىدى قاپقارا.

كۈرەش بىلەن

ئاجايىپ چىرايلىق گۈللىگەن ماكان،
بۇزۇلسا، كۆل بولسا قاينار ئىسسىق قان.
ۋەتىنىم دۈشمەننى ياپون قانخورنى
ئۇرۇشقا، قىرىشقا مەسئۇل ھەر بىر جان.

ئازاتلىق ئۇرۇشىنىڭ زور غالىبىيىتى،
دولقۇنلاندى ھەر بىر جايدا شانۇ-شەۋكىتى.
يېقىنلاشتى غالجىرلارنىڭ مەغلۇبىيىتى،
ھەققانى كۈرەش نامۇس سەنئىتى.

گۈل-گۈلىستان باغلاردا ئەركىنلىك بىلەن،
كېچە-كۈندۈز ئىشلەيمىز زوقىمىز بىلەن،
كۈرەش—چېلىش بۈيۈك ماياك بىزگە نىشان،
ئالغا قەدەم تاشلىدۇق ئىتتىپاق بىلەن.

قايناق نىيەت باشلىۋەتتى ئۇلۇغ كۈرەشنى،
ئالغا چامداش — يېڭىشنىڭ ئۇلۇغ نىشانى.
كۈرەش بىلەن پاكلىنىپ ۋەتەننىڭ دىغى،
قولغا كېلۇر شۇندا شەرەپ ۋە شانى.

1938 - يىل.

جاراڭلايدۇ، شوخ قىزلارنىڭ غەزەل ـ ناۋاسى،
جانغا راھەت، ئۇلكىمىزنىڭ سۈزۈك ھاۋاسى.

....

ئەڭ ئاخىرقى نىشان ئۈچۈن بەلنى چىڭ باغلاپ،
بۇزۇق نىيەت ۋەھشىلەرنىڭ دىلىنى داغلاپ.

ھەرقانداق زور مۇشەققەتتىن قورقماي ھەم يانماي،
قىيىنچىلىقتىن قېچىپ، خەلقتىن تانماي.

ئىتتىپاقنى مۇستەھكەملەپ جۇرئەتلىك بىلەن،
بارغانسېرى تېز قەدەملەپ سۈرئەتلىك بىلەن.

ئۈستىمىزگە كەلگەن خەۋپنىڭ ۋەھمىنى بىلىپ،
نەسىل قۇرۇپ كەتمەسلىككە تېز ئامال قىلىپ.

ئۆز خۇسۇسى مەنپەئەتنى ئارقىغا تاشلاپ،
سەبداشلارغا ھەمكارلىشىپ بىرلىكتە باشلاپ.

ئازات جۇڭخۇا قۇياشىنىڭ شەۋقى ئاستىدا،
بۈيۈك بىرلىك ئىلھامىنىڭ زەۋقى ئاستىدا.

ئاپرېل قىزى، ۋىجدان بىلەن ئالغا چامداڭلار!
خەلقىمىزنىڭ ئۈمىدىنى تولۇق قامداڭلار!

1938 - يىل، ئاپرېل.

بىر تەرەپتىن، زامانەنىڭ زۇلمى ئېزەتتى،
"ئالۋاستىلار" دىللىرىڭغا ھەسرەت تىزاتتى.

بىر تەرەپتىن، تۇرلۇك، تۇرلۇك ئەپسانىۋى گەپ؛
"ئاياللارنىڭ چېچى ئۇزۇن، ئەقلى قىسقا" دەپ.

"مەھبۇس" قىلىپ، "قۇل" دەپ بىلىپ قولىغا ئالاتتى،
كۆڭ كورۇنمەس زىندان ئارا بەنت قىلاتتى.

بىر تەرەپتىن ۋىجدانسىزلار تاجاۋۇز قىلىپ،
نومۇسىڭغا يىرگىنىشلىك داغلىق ئېز سىلىپ،

قان يالىغان ئۇ زاماننى بىت-چىت قىلدۇق،
ۋەھشى، قانخور دۇشمەنلەرنىڭ باغرىنى تىلدۇق.

دەريا سۈيى ئوكيانغا قۇيۇلغاندەك
تەرتىپ بىلەن قانۇنىيەت قوشۇلغاندەك،

كۆرەش بىلەن ھەققى يولغا ئېرىشتۇق،
بۇ يول بىلەن مەخسەت ئۇچۇن قەتئى تىرىشتوق.

پەن-مائارىپ ئىشىكلىرى كەڭرى ئېچىلدى،
مەرىپەتنىڭ پاك نۇرلىرى دىلغا چېچىلدى.

ئەنە قاراڭ، ئەمدى قىزلار ئېچىلغان گۈلدەك،
مەرغۇللىشىپ سايراشماقتا مەغرور بۇلبۇلدەك.

مېنىڭ قىلغان ئىشلىرىمدىن
تېرىكتىڭىزمۇ؟
كېچە - كۈندۈز بىللە يۈرۈپ
زېرىكتىڭىزمۇ؟
ئۇقۇشۇمدىن ئايرىۋىلىپ ئەلەم قىلدىڭىز،
دوستلىرىمغا كورسەتمەي، غەمگە قويدىڭىز.
جېنىم ئانا، توي توغرىلىق هەرگىز سوزلىمەڭ،
ئويلاپ بېقىڭ، ئىنساپ قىلىڭ، پۇلنى كوزلىمەڭ.

ئانا: قىزىم، يېشىڭ كىچىك ئەمەس ئون ئۈچكە تولدى،
بىرنەچچە يىل ئوقۇپ ئالدىڭ يېتەرلىك بولدى.
چوڭ سارايىنىڭ تورىگە خېنىم بولسەن،
يەپ - ئىچكىنىڭ تەنگە سىڭىپ ئايدەك تولسەن،
ئوي - جايى بار... مال - مولكى بار بۇ بايغا تەگسەڭ،
دۈشمەنىڭنى غەمكىن قىلىپ بويىن ئېگسەن.
قىزىم سېنىڭ ئىچ - سىرىڭنى ياخشى بىلىمەن،
مەرتىۋەڭنىڭ ئوسۇشىگە دۇئا قىلىمەن.

قىز: هەرباهاردا گۈل ئېچىلىپ بۇلبۇل سايرىسا،
ئاداشلىرىم ئىلمىي ئىرپان بېغىمدا يايرىسا.
قوش خوتۇنلۇق چالغا تېگىپ قانلىق ياش توكسەم،
هەسرەت، ئەلەم دەرياسىنىڭ لايىغا چوكسەم.
كۈندەشلىكنىڭ جاپالىرى دىلىمنى چاقسا،
ياش ئورنىغا يىرىڭ زەرداپ، قاراقان ئاقسا،
نا مۇۋاپىق هاقارەتلەر نومۇس ئەمەسمۇ؟
ئەل - خالايىق ئوز قىزىنى ساتتى دىمەسمۇ؟

ئانا بىلەن قىز

(ئېيتىشىش)

ئانا: قىزىم ساڭا ئوبدان يەردىن خېرىدار كەپتۇ،
تويلۇغۇڭغا تاۋار - دۇردۇن ھەم مەخمەل ئاپتۇ،
ساڭا ئۇ باي شايى تامبال، كوك ئەتلەس كوينەك،
ئۇپا - ئەڭلىك، تاغاق - سۇزگۇچ، بىرجۇپ تاش ئەينەك،
ئالتۇن زىرە، قوللىرىڭغا كۇمۇش بىلەيزۇك،
ئۇنچە - مارجان، بويۇن تۇمار، ياقۇت كوز ئۇزۇك؛
ئۇندىن باشقا ئونمىڭ دوللار پۇل بېرەي دەپتۇ.
ماڭا تېخى نەچچە قەۋەت سىرۇپاي ... قىپتۇ،
ئامراق بالام، تەلىيىڭگە رەھمەت يېغىپتۇ،
قولى ئۇچۇق، سېخى بايدىن شەپقەت يېغىپتۇ،
بۇ خوش خەۋەر، جېنىم بالام سەنمۇ ئۇقۇپ قوي،
بۇگۇن ئەتە بولۇپ قالار شاراپەتلىك توي.

قىز: جېنىم ئانا، سىزگە خىزمەت قىلالمىدىممۇ؟
بىلمەسلىكتىن، قاتتىق - قۇرۇق سوزلەر قىلدىممۇ؟

ئانا: جېنىم بالام، ئېزىپتىمەن، ئەپۇ قىلغىن سەن،
پۇلنى كورۇپ ئۇتمۇشنى ئۇنتۇپتىمەن مەن.
بۇرۇن مەنمۇ ساڭا ئوخشاش يىغلىغان ئىدىم،
ساڭا قىلغان سوزلىرىمدىن پۇشايمان يېدىم.
كۇندەشلىكنىڭ جاپالىرى سېنى چاقمىسۇن،
سەل ياشلىرىڭ قان-زەرداپتەك بولۇپ ئاقمىسۇن.
ئېچىلىۋاتقان ياش غۇنچەڭ غازاڭ بولمىسۇن،
ئامراق قىزىم، شوخ كوڭلۇڭ دەرتكە تولمىسۇن.
قىزىم، هوسنۇڭ ئايدەك تولۇپ گۇلدەك ئېچىلسۇن،
تەلىيىڭگە كىر قونمىسۇن، نۇرلار چېچىلسۇن.
سېنى مۇرات-مەقسىدىڭگە راسا قاندۇراي،
باي ئەۋەتكەن ئەلچى بىلەن چاينى ياندۇراي.
ئوقى قىزىم، بىلىم ئالغىن مەكتەپ بېغىدا،
ئاتا-ئاناڭ كوز نۇرىڭنىڭ هايات چېغىدا.
يۇكسەك تاغدا باهاردىكى مەغرۇر كىيىكتەك،
كوكلەم چېغىدا سايرايدىغان غەمسىز كەكلىكتەك.
سەهەرلەردە شوخ ئېچىلغان قىزىلگۇلدەك،
سايرا قىزىم، گۇل شېخىغا قونغان بۇلبۇلدەك.
ئىشلە بالام، ۋەتىنىڭگە، شەهرىڭنىڭ ئاشسۇن.
جاسارىتىڭ، شىجائىتىڭ بۇلاقتەك تاشسۇن.
ئەرلەر بىلەن تەڭ ئالغا باس، ئارقىدا قالما!...
جەسۇر نامىڭ جاراڭلىسۇن، هورۇن نام ئالما!

....
....

ئانا: بەڭۋاش شۇم، سۆز تالاشما، داداڭغا دەيمەن،
ئېيتقىنىمغا ئۇنىمساڭ، گۆشۈڭنى يەيمەن.
كۆپ سۆزلىمە، سېنىڭ بارلىق سۆزۈڭنى بىلدىم،
سېنى تۇغۇپ، ئاسراپ بېقىپ ئادەم قىلدىم.
مەن تىرىكمەن، نىمە دىسەم سەنمۇ شۇنى بىل!
مەن قېرىدىم، ئۆلگەندىن كېيىن بىلگىنىڭنى قىل!
مەن ئاناڭمەن، سەن بالامسەن، مەيلىم ئۆزەمنىڭ،
خاتاسى يوق، ساڭا ئېيتقان بارلىق سۆزۈمنىڭ.

قىز: جېنىم ئانا، ياش جېنىمغا ئۆتنى ياقامسىز؟
ئىلان ـ چايان، زەھەر بولۇپ مېنى چاقامسىز؟
ئېچىلمىغان ياش غۇنچەم سارغىيىپ سولسا،
قىزىلگۈلدەك ياش چىرايىم زەپىران بولسا،
قاپقاراڭغۇ زىندان ئۆيدە قىينالسا جېنىم،
ئاندىن ماڭا ياخشىراقتۇر، تۆكۈلسە قېنىم.
بۇرۇن سىزمۇ ھەسرەت بىلەن ئىڭرايتتىڭىزغۇ؟
قانلىق ياشلار تۆكۈپ دايىم يىغلايتتىڭىزغۇ؟
سىزنىڭ قىلغان دەرت ـ ئەلەملىك پەرياتلىرىڭىز،
تۈن بويىچە تەكرار ئېيتقان ئاھ ... داتلىرىڭىز.
تاغۇ تاشقا تەسىر قىلىپ جاراڭلاپ كەتكەن،
ئاۋازىڭىز دولقۇن ئۇرۇپ پەلەككە يەتكەن.
ئۆتمۈشنى بىر ئويلاپ بېقىڭ قانداق ئىدىڭىز؟
جېنىم ئانا بۈگۈن ماڭا نىمە دىدىڭىز؟!

دۇشمەن نىمە قىلماقچى؟

ئەمگەك بىلەن زىننەتلەنگەن ماكانلارنى،
مەدىنىيەت مەھسۇلاتى ھەم كانلارنى،
پەن - تېخنىكا، گۈزەل سەنئەت ئىجاتلارنى،
ئوتقا يېقىپ بۇزۇپ، چېچىپ كۇل قىلماقچى.

ساپ كۆڭۈللىك ھەققەتنى سۆيگەنلەرنى،
قورقماس يۈرەك، ھارماس بىلەك باتۇرلارنى،
ۋەتەن ئۈچۈن جاندىن كەچكەن ئەر - ئايالنى،
قىرىپ تاشلاپ مەقسىدىگە پات يەتمەكچى.

باشقىلارنىڭ يېرىدىكى بايلىقلارنى،
چارۋا بىلەن تولغان گۈزەل يايلاقلارنى،
تۈگىمەس ئىقتىسادى مەنبەلەرنى،
تولماس خالتا بانكىرلارغا يەم قىلماقچى.

بۈيۈك سوۋېت رېسپۇبلىكىلار ئىتتىپاقىنى،
ئۇندىن باشقا دېموكراتىك دولەتلەرنى،

قىزلار، ئازات قىزىم بىلەن ئالغا چامداڭلار!
سىزدىن كۆتكەن ئۈمىدلەرنى تولۇق قامداڭلار!
غەيرەت بىلەن تىرىشىڭلار، تارىخ ئاقلانسۇن!
سىزلەر باسقان نۇرلۇق ئىزلار مەڭگۈ ساقلانسۇن.

1940 - يىل.

ۋەتەن خىسلەتلىرى

بىزنىڭ ۋەتەننىڭ كەڭ تۇپرىغىدا،
باغۇ - بوستانلار چېچەكلەپ ياتىدۇ.
ئىسسىل پەسىللىرى، كوكلەم باھارى،
ساپ ھاۋالىرى تەنگە ياقىدۇ.

خۇاڭخې، چاڭجياڭ كوۋۇكلەر ئىتىپ،
كۈمۈشتەك ھەريان شاقىراپ ئاقىدۇ.
شاقىراتمىلار — سۇرلۇك قايىنامىلار،
دۈشمەن كېمىسىنى كومۇرۇپ ئاتىدۇ.

بىزنىڭ ۋەتەننىڭ قازما بايلىقلىرى،
يەر ئاستىدا مول، كولانمايۋاتىدۇ.
زور ئىستىھكام، ئالتۇن تاغلىرى،
ئېگىز ئورلىگەن كوكتىن ئاشىدۇ.

بىزنىڭ ۋەتەننىڭ گۈزەللىگىگە،
دۈشمەن چىدالماي ھامان قوترايدۇ.

يۇلۇپ تاشلاپ يەر يۈزىدىن ھەقىقەتنى،
كاللا كېسەر ھاكىمىيەتنى ئورناتماقچى.

گىتلېر قانخور، ئاچ - بورىلەر بەش - تۈتى،
ئادەم قىرماق كېچە - كۈندۈز پىكىر قەستى،
قىتئەلەرگە جەسەت بىلەن قان تولدۇرۇپ،
كۇرسۇك ئەتلار غالجىرلىشىپ تالاشماقچى.

ھەر ماكاندا گاز، تۈتەكتىن زەھەر چېچىپ،
توپ - زەمبىرەك پىلمۇتتىن ئوتلار ئېچىپ،
يىڭنە يۇتقان ئىتتەك غىڭشىپ قانلار ئىچىپ،
تېچلىقپەرۋەر ئەللەرنى بۇ، قورقاتماقچى.

ھەقىقەتنى سويگۈچىلەر، ئالغا ئاتلا!
قانلىق كۈرەش مەيدانىدا نومۇس ساقلا!
فاشىزىمغا قارىلاتما ساپ تارىخىڭنى،
ئالغا بېسىپ كۈرەش بىلەن يۇيۇپ ئاقلا!

1942 - يىلى، 17 - سېنتەبىر

بىزنىڭ ۋەتەنىنىڭ ئوتمۇش كۈنلىرى،
زەھەردىن، ئاچچىق قارا زىمىستان.
دىللارغا ھۆزۈر پارلاق كەلگۈسى،
كۈندىن يورۇقراق بىزگە شەرەپ - شان.

شۇنداق ۋەتەنىنىڭ ئوغۇل - قىزلىرى،
مەھكەم بىرلىشىپ ئالغا باس ئىلدام.
تۈزىسۇن دۈشمەنىنىڭ ئىپلاس كۆللىرى،
دىلدا ئىرادەڭ يالقۇنلۇق ئىلھام.

1943 - يىل 3 - ئىيول.

جۇڭخۇا باللىرى جەڭگە چىققاندا،
ۋەھشى غالجىرلار موكۇپ قاترايدۇ.

بىزنىڭ ۋەتەننىڭ باھادىرلىرى،
تەنتەنە بىلەن فرونتقا ئاقىدۇ.
ئىنسانىيەتنى قايىل قالدۇرۇپ،
دۇشمەن سېپىنى ئۇرۇپ چاقىدۇ.

بىزنىڭ ۋەتەننىڭ جەسۇر قىزلىرى،
ئەرلەر بىلەن تەڭ ۋەتەن ساقلايدۇ.
قانلىق مەيداندا غەيرەت كۆرسىتىپ،
نومۇس دېغىنى يۇيۇپ ئاقلايدۇ.

بىزنىڭ ۋەتەننىڭ پارتىزانلىرى،
ئارقا سەپتە دولقۇنلاۋاتىدۇ.
تويدۇرماي چاقىقان ھەركەت بىلەن،
دۇشمەن گورىنى كولاۋاتىدۇ.

بىزنىڭ ۋەتەننىڭ ئۇزۇن تارىخى،
داڭقى چىققان گويا قەھرىمان.
ھەر بىر دىلدا جۇشقۇن ھەۋەسلەر،
قايناپ ـ تاشقان ماھىر ئىجاتچان.

يولدىشىمغا

ئومۇر ئېقىپ، ئېقىن سۇدەك كېتەر ھەرقايان،
بەزى سۈزۈك، بەزى دوغاپ، ھەتتا بەك قىيان.

تىرىشساڭ سۇ سايلىنىپ ئوينىاپ ئاقىدۇ،
تىرىشمىساڭ بۇ قىممەت سۇ چولگە ئاقىدۇ.

سېكونت ۋاقىت سويگەن دىلبەر يارىڭدىن قىممەت،
شۇڭا ۋاقىت بوش كەتمىسۇن تىرىش، قىل غەيرەت!

يىغى - ھەسرەت، قايغۇ - ماتەم، ۋەيران گورۇستان،
غەيرەت بىلەن بولغۇسىدۇر باغۇ - گۈلۈستان.

دوستۇم، بارلىق غەيرىتىڭنى دايىم ئىشقا سال!
ئىلىم - ئىرپان باغلىرىدا ھوزۇر - لەززەت ئال!

ئەي يولدىشىم، سەن ھەمىشە توغرى يولدا ماڭ!
ئالقىشلىسۇن ھەر مەنزىلدە سېنى سۈزۈك تاڭ...

ۋەتەن ئۇچۇن

ۋەتەن يۇرەك باغرىڭ ۋە مېھرىڭ سېنىڭ،
ۋەتەن ئۇچۇن قايغۇر، ۋەتەن ئۇچۇن كۈل.
ۋەتەن يولىدا تامچىلاپ ئاقسۇن قېنىڭ،
بەخت ئۇ، ۋەتەن ئۇچۇن قانلىق جەڭدە ئول.

تىنىك تاغلىرى، گۈلباغلىرى، باھار چاغلىرى،
شەھەر-يېزا، قىشلاقلىرىڭ ئالتۇن تۇپرىغى.
سېنىڭ ھايات تارازىڭدۇر، ساي-دەريالىرى،
ساڭا ھەتتا سايىۋانىدۇر ھەربىر ياپرىغى.

ۋەتەن ئۇچۇن توكۇلگەن قان زادى سوۋۇماس،
ۋەتەن ئۇچۇن دەسسىگەن ئىزغا زادى كىر قونماس.
ۋەتەن ئۇچۇن تەۋرىگەن خەلق زادى يېڭىلمەس،
ۋەتەن ئۇچۇن قۇربان بولغان ئەزىلگە ئولمەس.

1943-يىل، ئىيول.

قەرزىمىز

ئۇلۇغ ۋەتەننىڭ خىسلىتى شانلىق،
ئىككى يۈز يىللىق تارىخى قانلىق.

زالىم مەنچىڭنىڭ زۇلمى دەستىدىن،
ئەجنەبىلەرنىڭ ۋەھشى قەستىدىن.

بايلىقلىرىمىز چەتكە ئاقاتتى،
نومۇسلۇق داغلار دىلنى چاقاتتى.

بېشىمىزغا بالا - كۈلپەت ياققاندا،
كوزلەردىن مۇنچاق ياشلار ئاققاندا.

"ھەققەت" دىگەننىڭ ئىسسىق قانلىرى—
توكۈلۈپ، خار بولدى، خانۇ - مانلىرى.

ئاققان قان چىقىراپ "ئىنتىقام ئال" دەپ،
ئاقاتتى "دۈشمەننى تاۋۇتقا سال!" دەپ.

توغرى يولدا ماڭغانلارغا خەۋپ - خەتەر يوق،
كېلىچەكگى سائادەتلىك مەڭگۈ كوڭلى توق!

سائادەتنىڭ كەمەرىنى بەلگە باغلىساڭ،
ھەقىقەتنىڭ كېمىسىگە مەھكەم ئولتۇرساڭ.

ئۇكيانىنىڭ دولقۇنلىرى گۇمران قىلالماس،
ھېچقانداق توسقۇن ئارتقا بۇرالماس.

تىرىش، ئىشلە پۈتۈن دۇنيا بولسۇن بىر بوستان،
خارىزارلار، ئىگىز تاغلار بولسۇن گۈلۈستان.

سەن ياسىغان باغلار ئەۋلاتقا ياقسۇن،
ئۆمرۈڭ سۈيى ھېچ لايلانماي سۈپ - سۈزۈك ئاقسۇن.

1943 - يىل، 21 - ئوكتەبىر.

مۇستەھزاد

تامام مەخلۇقنىڭ ئۇلۇغراقىدۇر ئىنسان،
ئىنسان بەك ئاقىل،
ئۇلۇغلىغى بولغاچقا كوكتە قۇش كەبى ئۇچقان،
شۇڭلاشقا قابىل.

ئىنسانىيەت قىلمىشى موجىزىلىك ھېكمەتتۇر،
ئىنسان قۇدرەتلىك،
بۇ ھېكمەتلەر ئۇزىدە ئاجايىپ سىر يوشۇرۇنغان،
بولما سەن غاپىل.

ئىنسان جەمىيەتىدە ھادىسىلەر مۇرەككەپ،
دەۋر يۇكسىلەر،
چۇنكى بۇ زاماندا، پەنلەر خوپ رىۋاجلانغان،
تەپەككۇر قىل!

مانا شۇنداق زاماننىڭ سەنمۇ بىر كىشىسى سەن،
بىلىمگە تىرىش!
ئىزلە پەننى، بىلىمنى، ئارقىدا قالغان يامان،
ئالغا باس دادىل!

مۇھەببەت مېھرىنى چاچ، بارچە ئىنسانغا تەكشى،
بى مېھرى بولما!

مېھرىۋان ئەۋلات چىكىپ كوپ ئەلەم،
تۇزاقتىن قورقۇپ باسمىغان قەدەم.

بەگلەر ۋە خانلار ھەددىدىن ئېشىپ،
بورىدەك قاپساپ يۇرگەندە تېشىپ.

ئاشىق - مەشۇقنى كۇتكەندىكىدەك،
چولدە سۇ ئىزلەپ ئوتكەندىكىدەك.

ئازاتلىق تاڭنى كۇتكەن ئىدۇق بىز،
ۋىجدانى قايناق دەرتلىك ئوغۇل، قىز.

يورۇپ كەلمەكتە ئېلىمىنىڭ تېڭى،
توزۇپ پۇتمەكتە زۇلۇمنىڭ چېڭى.

ئۇتۇقنى ساقلاپ ئوسۇش قەرزىمىز،
ئەتىگە ئاتلاش بىزنىڭ پەرزىمىز.

1943 - يىل، نويابىر.

گۈلۈمگە!

گۈلۈم خوشال ئوينايمىز، ۋەتەن ئازات بولغاندا،
قول تۇتۇشۇپ ياشايمىز، ۋەتەن ئاۋات بولغاندا.

بىز كوزلىگەن سۈزۈك تاڭ، بولغۇسىدۇر مۇيەسسەر،
ۋەھشى، قانخور دۇشمەنلەر، چوقۇم بەربات بولغاندا.

ھەسرەت، ئەلەم، قايغۇلار دىلنى قاپلاپ تۇرالماس،
بىز مەخسەتكە يېتىمىز، دىلدا مۇرات بولغاندا.

ۋەتەن ئۇچۇن قايغۇرغان ۋەتەنپەرۋەر بولىمىز،
ۋەتەن ماڭا شىرىن، ساڭا پەرھات بولغاندا.

مۇھەببەتنى زوقلىنىپ، گۈلۈم ئالغا چامدايلى!
قىلىچ-نەيزە كار قىلماس، كوكرەك پولات بولغاندا.

يىغا، ھەسرەت يولى بىلەن، مەخسىدىمىز ھەل بولماس،
كېچە-كۈندۈز ئىشىمىز ئاھۇ-پەريات بولغاندا.

كىشىگە پايدا كەلتۈر، لېكىن قىلمىغىن ۋەيران،
گەر بولساڭ ئادىل.
ھەقىقەت يولىدا ماڭ، ساڭا ئاپەت يولۇقماس،
ھەقىقەت ساقچى،
ۋىجدان ساقلا ھامان، ھەقىقەتتىن قورااللان،
كېلەلمەس قاتىل.
جاھالەت ئوك كوزىنى ئادالەت ئوقىدا ئات!
ساپ ۋىجدان بولساڭ،
ئادالەت قۇدرىتىدىن ئېلىپ كوڭلىڭگە دەرمان،
ئەلگە بول مايىل.
غەيۇر بولساڭ ئەزىزلىك ھورمىتى ساڭا مەخسۇس،
غەيۇر قىممەتلىك،
غەيۇرلارنىڭ دىلىدا قالمىغاي ئەپسۇس-ئارمان،
ئاڭا دىل قايىل.

1943 - يىل.

زىيائى غەزەلىگە مۇخەممەس

هاياتىڭ بى باها گوھەر خەبەرسىز تارمار قىلما!
كوڭۈلنى توغرىلا ئەمدى، ئۆزەڭنى كېيىردار قىلما!
كېچە - كۈندۈز ھەقىقەت، دە، ئۆتەڭدىن ئۆزگە كار قىلما!
تۆزەت ئەخلاقنى يولداش! پەس خۇلۇقنى ئۆزگە يار قىلما!
مۇھەببەتلىك كىشى بول، بىۋاپالىقنى شۇئار قىلما!

كىشىگە ياخشىلىق ياخشى، ئىرىشسا يەتكۈسى ئاڭا،
تەئەسسۇپ بەزىلەر، دايىم يامانىنى ياخشى دەر تاڭا!
ئۇ شۇنداق ۋەھشىلەر، كەلسە باسقۇزما سەن بوسۇغاڭغا!
بۇ كوك گۇمبەز تېگى بەلكىم زىرائەت ئورنىدۇر ساڭا،
ئۇرۇقنى تاللا، ياخشىغا يامانىنى ئىختىيار قىلما!

جاھاندا ياخشىلار كۈلسۇن! يامانلار قان قۇسۇپ ئۆلسۇن!
جاھان گۈلزارىدا ئۆتكەن تامام شۇم بۇيىلار سۇلسۇن!
ئادالەت تاڭلىرى ئاتسۇن! جاھانغا نۇر يېغىپ تولسۇن!
شۇمۇر يەك، ئەيلە خىزمەت! مەخسىدىڭ ئەل راھەتى بولسۇن!
تىرىش، ئىشلە! ۋە لېكىن ھېچقاچاندا دىل ئازار قىلما!

گۈلۈم ھەرگىز قايغۇرما، جەسۇرانە ئەمەل قىل!
ھەر ئىشنى قىلىش مۇمكىن، چىن ئىشتىقات بولغاندا.

1943 - يىل، مارت.

رۇبائىي

ئاھ، ئەسلىسەم تىترەيدۇ تېنىم،
ئاھ، قارا كوز تەسەددۇق جېنىم.

ئىشقىڭدا قىينىلىپ دەردىڭنى تارتتىم،
سىياقىڭ بەك ئەزدى، پىراقىڭ دائىم.

غەزەل

ئەخلاق بىلەن ھىسنى قامدا، كوڭۇل چەكسىز مەيدان بولسۇن!
بىلىم ئىزلەپ ئالغا چامدا، ئەگرى غەرەز گۇمران بولسۇن!

پەزىلەتتىن پاك نۇر يانسۇن، تۇرالمىسۇن قارا تۇنلەر،
نادانلىقنى گورگە ئاغدۇر، يىلتىزىدىن يەكسان بولسۇن!

ساداقەتلىك كىشى بولغىن، تاپالمىسۇن سېنى قايغۇ،
راستلىق بىلەن ئىشلە ھارماي، ۋەتەن گۇزەل بوستان بولسۇن!

كىشىنى سەن ھورمەت قىلساڭ، سېنى ھەم ئۇ ھورمەت قىلغاي،
تەكەببۇرلۇق بىلەن ماڭغان كىشىلەردە نى نىشان بولسۇن!

مېھرىۋانلىق شەپقەت بىلەن ۋاپا گۇلزارىنى ياشنات،
ۋەتەنگە خۇشپۇراق چاچقىن، خۇشپۇراقلىق ماكان بولسۇن!

ساپ ئىنساپ بىلەن دوستۇم، كىشىلىك باغىنى ئۇستۇر،
ھەقىقەت بۇ گۇزەل باققا چىرايلىق باغبان بولسۇن!

تەكەببۇرلۇق بىلەن ئىنسان ئاخىرى بولغۇسىدۇر قۇل!
يىراغراقتىن سوز ئاچقاندا كويۇپ كۇل بولغۇسىدۇر ئول.
قاراڭ! باغى نازاكەتكە ئاجايىپ ئىپتىۋاردۇر گۇل.
سەھەر گۇللۇكتە سايراپ غۇنچەگە دەر ئەردى بىر بۇلبۇل.
بولۇپ هوسنىڭگە مەغرۇر، باشقىلارغا ئىپتىخار قىلما!

غەيۇرلىك روھىدا بولغىن، هورۇنلۇق جانغا زور ئاپەت.
هاياتى ئاقسا لاي، سۇدەك، قىلالماس هېچكىشى تاقەت.
ئادەمگەرلىك سۇپىتى ۋە شەرەپ-شانى ئۇلۇغ غايەت.
ئەدەپ، شەپقەت، ساداقەت، مېھرىۋانلىقنى قىلىپ ئادەت
بۇ مەيداندا قىيىنغا ئۇچرىساڭمۇ ئىپتىۋار قىلما!

خىيال شىرىن ۋە لېكىن ئۇ خىيالغا يەتمىگىنىڭ تەس ئىش،
مۇشەققەتكە بىرىلمە ۋە ئۇنى يەڭ! دائىما سەن پىش،
نىشانەڭ سارىيىغا چامدا! قەدەم توختاتما يازۇ-قىش.
قىلىپ چاك تۇن ياقاسىنى هەر سەھەر ئاتقاندا تاڭ دەرمىش:
هەر بىر كۇن ئاخىرى سۇبھى تۇن دەپ ئاهۇ-زار قىلما!

كوڭۇل گۇلزارىدىن جۇتنى يوقات! دىلىنى مىجىغلا!
هەقىقەتتىن قورالانغىن، رەقىپلەر كوڭلىنى تىغلا!
ئىبزىزى سەن پاراسەت قىل! يامان هەم ياخشىنى ئىغلا!
كىشىلىك كۇلسە-خوشلۇق بىرلە كۇل! گەر يىغلىسا يىغلا!
زىيائى سەنمۇ بۇ يولدىن بولەكنى ئىختىيار قىلما!

1943-يىل. 24-نويابىر.

مارت شاملىغا خىتاب

ئەي، مارت شاملى!
جۇڭگو سوقۇش فرونتىغا بار!
قىزىل قاندا توق بويالغان ئۇپۇقلارنى يار!
قانلىق فرونت سەھنىسىگە كوز تىكىپ قارا!...
قايناق جەڭدە ئۇركەشلىگەن جەڭچى قىزلارنىڭ —
مەڭگۇ ئۇچمەس شەرەپ - شانىغا ئىگە ئېزلارنىڭ،
سۇمبۇل چاچلىرىنى تارا!...
كۇرەش ئىشقىدا ئۇخچۇپ تەپكەن —
چوغلۇق يۇرەككە...
مەدەت بولسۇن، بىزلەردىن ئوتلۇق سالام بەر!
مىليونلارنىڭ سالامىدىن دىلغا ئارام بەر!
چۇنكى ئۇلار جاندىن كەچكەن، نومۇس ئاقلاشقا،
بەل باغلىغان كېچە - كۇندۇز ۋەتەن ساقلاشقا.
مەرتلىك بىلەن قوراللىنىپ ئەرلەر بىلەن تەڭ،
ئوت ئىچىدە قانلار كېچىپ قىلماقتادۇر جەڭ.
بۇندىن ئارتۇق سوزلەشكە مەندە تاقەت يوق،
بەلكى سەنمۇ بىلەرسەن مەندىنمۇ تولۇق.

ئەزەلدىن سەن ئۇلۇغ ئىنسان، ئۇلۇغلىقنى راۋاجلاندۇر،
ۋەتەنگە كوي، خەلقىنى سوي، بۇ ئىش ساڭا چوڭ بىر شان
بولسۇن!

ئېزىزى سەن، قەلەم بىلەن دۇشمەن كوڭلىنى داغلا!
رەقىپلەرنىڭ كوزلىرىدىن قانلىق ياشلار راۋان بولسۇن!

1943 - يىل.

كوڭۈل

ئې، كوڭۈل! پەسلىكنى قوي، ياخشىلىققا يارى بول!
مەرىپەتلىك ھەم شەرەپلىك مىسلى كام گۈلزارى بول!

ھەر تاماندا، ھەر زاماندا ياخشىلىق ئىررۇر،
ياخشىلىقتىن نۇر چېچىپ، ياخشىغا دىلدارى بول!

ئۈگىنىشتىن توختىماسەن، دايىما تىنماي ئۈگەن،
ئۈگىنىشنىڭ ساھەسىدە سەن پەقەت بىسارى بول!

چوڭقۇر ئويلان! ياخشى دوستنى تاپماق تەس ئىررۇر،
ياخشى دوستنى سەن تېپىشتا ھەممىدىن ئىلغارى بول!

مېھرى - شەپقەتنى ئۈزەڭگە ئەيلىگىن ئالى نىشان
كېچە - كۈندۈز ئاجىز ئەلگە تالىپ مەدەتكارى بول!

تىلغا سەن رەھبەر بولۇپ ئاز سوزلە، ساز سوزلىگىن،
ئۈزى ئاز، قىممىتى ساز، سوزلەر ئۈچۈن نىسارى بول!

ئېھزىزلىقنى ئويلىساڭ، غاپىللىقنى مەنئى قىل،
ئوتمۇش - كەلمىشنى ئويلان، ھازىردىن خەۋەردارى بول.

1944 - يىل، سېنتەبىر ئاقسۇ.

خوتۇن ـ قىزلار سائادىتى نۇرلانغان بۇ كۈن،
تېخى بىزدىن يىراقتۇر، ھوكۈمراندۇر تۈن.
بۇ ھەسرەتلىك، ئېچىنىشلىق مۇدھىش ئەھۋالنى،
پۈتۈن دۇنيا ئاياللىرىغا چاپسان ـ تېز بىلدۈر!
مارت ئىلھامىدىن قولغا تۇتقۇزۇپ كۈچلۈك قورالنى،
مەزلۇملار كۈرىشىگە ياردەم قىلدۇر!

1944 ـ يىل، 7 ـ مارت

قىز - كېلىنلەك، ئوغۇل، غولام ھال - ئەھۋال سورالمىدۇق،
زالىم مەنچىلىڭ ھاكىم بولۇپ، خەلقىنىڭ ئىشى پىغان بولدى،
دىل تىلغا، تىل كوڭۇلگە ئوز - ئارا تەرجىمان بولدى.

ئەجنەبىلەر ھەر تەرەپتىن زورلۇق بىلەن كىرىپ ئالدى،
خانى - خاقان سەلتەنەتنى ھوقۇقىدىن مەھرۇم قالدى،
ئوز ئالدىدا ھوقۇقنى تارتىپ ئالدى، كۆلپەت سالدى،
مەنچىلىڭ ھەيكەل غولىتىلدى، ھېچ بولمىدى ئاخىر تالدى،
ئىككى زولۇم قوشۇلغاچقا، گۈزەل جەننەت ۋەيران بولدى.
يۈرەك باغرى قانغا تولۇپ مەزلۇم ئەللەر تالان بولدى،

....

....

كوڭلى بۇزۇق ياپون قانخور ۋەھشىلەرچە شىمايلىنىپ،
شەرقىي - شىمال ئولكىمىزنى بېسىۋالدى غالجىرلىنىپ،
"ئۈچ ئايغىچە جۇڭگونى مەن يۇتىمەن" دەپ مەغرۇرلىنىپ،
پۈتۈن يۇزلۇك ھۇجۇم قىلدى لوگوچياۋدا قوراللىنىپ،
تۇمشۇغىغا قاتتىق مۇش يەپ خام - خىيالى ئايان بولدى.
چوغىنى قەدەم باسقىنىغا مىليون - مىليون پۇشمان بولدى.

ئىسيۇلدا بىز قوزغالدۇق، قايناپ تاشتى ۋىجدانىمىز،
ۋەتەن ئۈچۈن قۇربان بولساق، دىلدا قالماس ئارمانىمىز،

نېمە بولدى؟

ئاسىيانىڭ شەرقىدەك جەننەت بىزنىڭ ماكان بولدى،
خۇاڭخې، چاڭجياڭنىڭ سۈيى ھەر تەرەپكە راۋان بولدى،
گۈل - گۈلىستان ئۈلكىلىرى چېچەك ئېتىپ بوستان بولدى،
گۈلگە تۈتاش تاغلىرىنىڭ بايلىقلىرى مول - كان بولدى.
ئاتا - ئانا بوۋىلىرى باغبانۇ - رىزۋان بولدى،
جەسۇر قىزلار ھور پەرى، ئوغۇللىرى غىلمان بولدى.

نەپەس ھەرگىز قىسىلمايدۇ، چۈنكى تازا ساپ ھاۋاسى،
گۈلزارلاردا جاراڭلايدۇ بۇلبۇللارنىڭ خۇش ناۋاسى،
بىزنىڭ جەننەت شۇنداق جەننەت، جەننەتلەرنىڭ ئەڭ ئەلاسى،
بۇ جەننەتنىڭ قىممىتى چوڭ پۈتۈن خەلقنىڭ كوز قاراسى،
ئوز قويىنىدا تۇغۇلۇپ ئۆسكەن پەرزەنتلىرى پاسىۋان بولدى،
بىزنىڭ جەننەت گۈللىگىلى بەش مىڭ يىللىق زامان بولدى.

لېكىن شۇنداق بولغاندىمۇ يەنە گۈللەپ كېتەلمىدۇق،
زالىم خانلار زۇلۇمىدىن بىلگەن ئىشنى ئېتەلمىدۇق،
ئىككى مىڭ يىللىق فېئوداللىق باسقۇچتىن ئۆتەلمىدۇق،

«ئومۇر ئاتقان ئوق»

بىلىم چەكسىز ئوكيانىدۇر، مەنبەسى تولۇق،
بىر ئازغىنا بىلىم ئېلىپ بولما كوڭۈل توق!
ساۋاتسىزلىق مۇدھىش دۈشمەن، ئاڭا چوماق سوق!
جاھالەتتە ئوتتۇشكەدىن ئىچكىن، غايەت قورق،
تەبىئەتنىڭ قانۇنىدا ئولمەي ئامال يوق.
قەدىمىلەر شۇڭا ئېيتقان: «ئومۇر ئاتقان ئوق».

ئومۇر ئۇ بەركەتسىز توگەپ كېتىدۇ،
ئەجەل ئۇنى بىر كۈنى تارمار ئېتىدۇ،
ئۇرۇق - تۇققان دوستلىرىنى زار يىغلىتىدۇ،
كەتسە - كەلمەس مەنزىلىگە بېرىپ يېتىدۇ،
تەبىئەتنىڭ قانۇنىدا ئولمەي ئامال يوق،
قەدىمىلەر شۇڭا ئېيتقان: «ئومۇر ئاتقان ئوق».

دوستۇم دىققەت! «ئىجاتكارلار ئەسلا ئولمەيدۇ»،
ئىجاتكارنىڭ شانى يوكسەك ھېچ كومۇلمەيدۇ،
ئىجات دېمەك، ئاجايىپ گۈل، زادى سولمايدۇ،

ئازاتلىققا تەسەددۇقتۇر بارلىق خانۇ ھەم مالىمىز،
خەلق ئۈچۈن ئاقسا ھوزۇر چېچەك ئاتار ساپ قېنىمىز.
دىدۇق شۇنداق چىنلىق چېلىشتۇق، يېڭىش شەرەپ ۋە
شان بولدى.
پات ئۇرۇشۇپ، پات ھەل قىلىش پىلانلىرى يەكسان بولدى.

باتۇرلارچە كۈرەش قىلىپ، ئىنسانلارنى قايىل قىلدۇق،
ھەقىقەتچى بولغانلارنى ئۆزىمىزگە مايىل قىلدۇق،
توساقلاردىن توسالمىدۇق، ھەر ئىش قىلساق دادىل قىلدۇق،
سەپداشلاردىن سىر يوشۇرماي، كوڭلىمىزنى ئادىل قىلدۇق،
ئاسارەتلەر پاچاقلاندى، ھەممە بىزگە ياران بولدى،
تارىخىمىز ھەم ساقلاندى، كۈرەش، چېلىش دەۋران بولدى.
....
....

ئالدىمىزدا بىز ئۆتمىگەن قاقاس قۇملۇق باياۋان بار،
توساق سىملار، ئوڭكۇر-غارلار، يۈكسەك تاغلار، مۇز
داۋان بار،
مەنزىلىمىز يوللىرىدا ۋەھشى يىرتقۇچ زور ھايۋان بار،
بىز ئۆتۈمىز چوقۇم ئاندىن، بىزدە نومۇس، پاك ۋىجدان بار،
ھەربىرىمىز زور ئارسلان، بىزگە كۈرەش دەرمان بولدى،
بىز يېڭىمىز چىنلىق ئۇيۇشۇپ، دوستلۇق مىسلى ئەدنان بولدى.

1944 - يىل، 29 - ئاپرېل.

يىللارغا سوئال

هەي، هەي يىللار! سوزسىز تىللار توختاڭلارچۇ؟
سوئال سوراي، سىزلەر جاۋاپ قىلساڭلارچۇ؟

كوز ئاچقىچە ئۆلىسپ قاچقان قانداق نىمە ئۇ؟
هاياتىمنىڭ كوز يېشى ئومۇر ئەمەسمۇ؟

ئومرۇمنى ئوغۇرلىغان ئوغرى سىزلەرغۇ؟
"مەيلى" دەپلا كەڭ يول قويغان مەن بىر بوزەكمۇ؟

هەر بىر يىلدا بىر قېتىم ئوغۇرلۇق قىلىپ،
قاچىسىزلەر، قېرىلىقتىن ئالامەت سېلىپ.

تىزگىنىڭلارنى تۇتقۇزماستىن كېتىسىلەر،
ياشلىغىمنىڭ باغرىنى كاۋاپ ئېتىسىلەر.

سىلەر كېلىپ ئومرۇمگە قەست قىلغاندا،
مەنمۇ هازىر كۆرەش ئوچۇن دەل شۇ مەيداندا،

ئىجات قىلماي قىممەت ساقلاش مۇمكىن بولمايدۇ،
تەبىئەتنىڭ قانۇنىدا ئۇلامەي ئامال يوق،
قەدىمىلەر شۇڭا ئېيتقان: «ئۇمۇر ئاتقان ئوق».

توغرى ئىجات قىممىتىڭنى مەڭگۈ ساقلايدۇ،
توغرى ئىجات تارىخىڭنى سۈتتەك ئاقلايدۇ،
توغرى ئىجات ئىگىسىنى ئامما ياقلايدۇ.
توغرى ئىجات ئۇسۇملۇكتۇر، ئۇسۇپ شاخلايدۇ،
تەبىئەتنىڭ قانۇنىدا ئۇلامەي ئامال يوق،
قەدىمىلەر شۇڭا ئېيتقان: «ئۇمۇر ئاتقان ئوق».

ھاياتىڭدا تىرىش، ئىشلە ئىجادىڭ قالسۇن!
ئىجادىڭدىن پۈتۈن ئامما مەنپەئەت ئالسۇن!
دۈشمەن دىلى ئۆرتەلسۇن، تالچىقسۇن، تالسۇن!
ئىجاتلىرىڭ تارىخىڭغا، نۇرلۇق ئىز سالسۇن!
تەبىئەتنىڭ قانۇنىدا ئۇلامەي ئامال يوق،
قەدىمىلەر شۇڭا ئېيتقان: «ئۇمۇر ئاتقان ئوق».

جەڭ قىلمەن غەيرىتىمدىن ھوسۇل ئېلىشقا،
دۈشمەنلەرنىڭ قەستلىرىنى بىت - چىت قىلىشقا.

ساپ ۋىجدانلار، بۇ يىللارنى ئويلاپ قاراڭلار!
يىللارغا بوزەك بولماي جەڭگە ياراڭلار!

چۈشىنىڭلار، ھەر بىر ئىشنىڭ قايدىسىگە،
كويۇنىڭلار، ۋەتەن، خەلق پايدىسىگە.

سىكۈنت ئومۇر غاپىللىقتا دەرىخ كەتمىسۇن،
يىللار، ئايلار، كۈنلەر ئۇنى خاراپ ئەتمىسۇن.

1945 - يىل. يانۋار، ئاقسۇ.

مەن بىلىمەن، سىلەر پەقەت ئۇمۇر ئوغرىسى،
"غاپىل بولماسلىق كېرەك" سوزنىڭ توغرىسى.

سەن ئوغرىلار، زادى بىرمۇ تۇتۇلمىغان،
قەستىڭلاردىن ھېچبىر ئىنسان قۇتۇلمىغان.

ساق قالمىدى تاغ يۈرەكلىك پالۋانلارمۇ،
قاخشاپ ئوتتى ھەر بىر ئەسىر داستانلارمۇ.

كېرەك يوققۇ سىلەرنىڭ كەسپىڭلار ئوغرى،
كەسىپ بولغاچقا ئوزەڭلارغا ئىشىڭلار توغرى.

بەس! ھەي يىللار، سوئالىمغا جاۋاپ بىرىڭلار!
ياكى بارمۇ سوز تاپالماي قالغان يېرىڭلار؟

كوپنى كورگەن، كوپنى بىلگەن يولچى سىزلەرغۇ!
سوزلەڭلەرچۇ؟!...تارىخ سىلەر باسقان ئىزلارغۇ!

ھەي-ھەي يىللار! ھەرگىز مېنى قورقىتالمايسىلەر!
جىسمىم مەيلى، ئىسمىمنى ھېچ يوقىتالمايسىلەر.

جەڭ قىلىمەن كائىناتنىڭ سىرىنى تېپىشقا،
شەرىپىمنى تائەبەتكە ساقلاپ قېلىشقا.

ئەمدى باش ئەگسە ئەگەر، رەنا چىمەن،
بەسى مۇشكۇل ئاڭا بىر قايرىلىپ باقماق.

تەبەسسۇم بىلەن ئەيىپ ئەيلىمەڭلار زىلۋا دەرەخلەر
لاچىن قۇشلار ھالى مەس، ھازىر ئەمەس ساق.
قاراڭ، گۇلىستان ئۇ نىھالنىڭ شوخ نالىسىگە،
تىلى زەپەر، سوزى گوھەر مىھرىدۇر قايناق.

تاماشا ئەيلەڭىز، مەرت بۇلبۇل جەۋلانىگە،
ئەيتۇر گۇلۇم ياشنا ئەپچىل ئويغان، چورەڭگە باق.
سۇلۇپتۇ نەۋ باھارىڭ پىتىپسەن ئوقۇبەتكە،
ئوس، كۇل، نۇرلان، غۇربەتكە پىتىپ سۇلاشما مۇنداق.

گۇل نازىنىن پىراق شەمئىڭدە بۇلبۇلۇڭ جۇنۇن،
ئىلمىي ھىكمەت چىمەندە سازىڭنى چال ئويناق.
مۇھەببەت گۇلزارىدا خىسلىتىڭنى قىل جارى،
"بەخت" بۇلبۇلىنى شىخىڭغا قوندۇرما، لىكىن بولما تاق.

دىدى چىن تۇتىيا، قامەتلىك بۇلبۇل،
بولمىدى ياش غۇنچەم رۇخسارى گۇل سىياق.
ئەي، خۇش نىسار لالە گۇل پەندىيات قىلغىل،
يات بولسۇن ساڭا زۇلپۇڭگە تەمەننا قىلماق.

1945 - يىل، 30 - يانۋار، ئاقسۇ.

بۇلبۇلنىڭ گۈلگە نالىسى

تۇتىيا بۇلبۇل گۈل ۋەسلىگە بولۇپ مۇشتاق،
زۇلپى رەيھان گۈلىستانغا تارتىپ ئىشتىياق.
كېچىلىرى ئۇيقىسىز ئېچەر خۇنەبە،
تا سەھەر بولغۇنچە ئۇنى كويدۇرەر پىراق.

تەھەممۇل بىرلە بۇلبۇل سۆيۈپ تاڭ سەھەرنى،
سايرار ئىدى گۈلنىڭ ئىسمى تىلىدە ئويناق.
مونىس غۇنچە قامىتىگە خۇشتار ئىدى ئۇ،
يەنى بولسا، ئاي رۇخسارى ئۇنىڭغا ئىناق.

ئىشتىكىن خۇش ناۋاغەمخانە بۇلبۇل نالەسىن،
بى غايەت بولسەن ئەگەر سالساڭ قۇلاق.
ئىستەر ئىدى ئۇ، غۇنچىنىڭ ئېچىلىشىنى،
گۈلى نادان، مەرپەتسىز، ئىشى ئوخلىماق.

سالسا نەزەر بۇلبۇل ئۇنى قەدىرلەپ،
راۋامۇدۇر ئاشىغىنى بى بەھرى قىلماق.

ئۇخلاپ ياتما، ھوشسىز قاتما غەيرەتلىك بول،
ئەل خىزمىتى سەن ھەم ماڭا مۇشتاق دىلبىرىم.

كۆڭلۈم سويگۈ سوھبىتىگە تەلپۈنۈپ تۇرار،
بولغىن سوھبەت بەزمىسىگە ئىشتىياق دىلبىرىم.

ئېزىزىنىڭ مۇھەببىتى ۋاپاغا مۇھتاج،
سەن بول ۋاپا ئالىمىگە ئىناق دىلبىرىم.

1945 - يىل، مارت، ئاقسۇ.

دىلبىرىمگە

ئاق دىلبىرىم، ساق دىلبىرىم، تاق دىلبىرىم،
مەن ساڭا بىر سوز ئېيتاي، ياق دىلسىرىم.

دىل ئازاردىن ھەممە بىزار، ئاڭلا دىلدار،
زىنھار - زىنھار قىلما ئىنكار ئامراق دىلبىرىم.

چاققان ئاققان، دىلغا ياققان ئېقىن سۆلاردەك،
ئەخلاق مورات مەنزىلىڭگە باق دىلبىرىم.

ھىممەت قىممەت، قىممەت ھىممەت، بۇ سوز ھىكمەت،
ھىممەت بىلەن قىممەتلىك بول ئاپپاق دىلبىرىم.

دىيانەتلىك باغ ھەم تاغدا ئوخشاش ئېزىز،
خىيانەتنىڭ قەسىرلىرى داق دىلبىرىم.

"ئىنساپتىن - ساپ" جۈملىسىنى تەپەككۇر قىل،
ئىنساپلىقنىڭ دىيانىتى ساق دىلسىرىم.

يىگىت

يىگىت بولساڭ چىن ئۇيلان ھەر بىر تەرەپنى،
ئويلا ئۇزەڭ بۇگۈن ئەشۇ نامۇس - شەرەپنى.

ۋەتەن ئۈچۈن كۈرەش قىل، ۋىجدانسىز بولما!
سەزگۈرلىكنى ئەلا بىل، غەپلەتكە تولما!

ئىتتىپاقنى مەھكەملەپ ئىلگىرى چامدا،
بۈگۈن خەلق كوزلىگەن تىلەكنى قامدا.

بىرلەشمىگەن كىشلەر ۋەيران بولىدۇ،
يول تاپالماي بېشى قېتىپ ھەيران بولىدۇ.

ئالدىراڭغۇ، ھولۇلوپتىن، مەڭگۈ يىراق بول،
سەۋرى قىلساڭ سەن ئۈچۈن ئوچۇقتۇر كەڭ يول.

تەكەببۇرلۇق كىشىگە ئەڭ يامان زەھەر،
ئامان تىلە ئېنىڭدىن شامدىن - تا سەھەر.

چېقىمچىلىق دۇنيادا بەك ئوسال قىلىق،
زادى - پەقەت ئەمەستۇر ئۇ ئىنسانچىلىق.

ئۇلمىسۇن

پاك ئىنسانلار، ساپ ۋىجدانلار ھېچ ئۇلمىسۇن،
قەدىردانلا، مېھرىۋانلار ھېچ ئۇلمىسۇن!

چاققان - چاققان، ئالغا ئاققان، ئەلگە باققان،
دىلغا ياققان غەيۇرانلار ھېچ ئۇلمىسۇن!

خەلق ئۇچۇن، خىسلەت ئۇچۇن، نىيەت ئۇچۇن،
ئىپپەت ئۇچۇن چېلىشقانلار ھېچ ئۇلمىسۇن!

باتۇر يۈرەك، كۈچلۈك بىلەك، نۇرلۇق تىلەك،
قىممەت ئىستەك پەھلىۋانلار ھېچ ئۇلمىسۇن!

كۆڭلى ئادىل، دىلى دادىل، ئۆزى قابىل،
ھەققە مايىل پاك ئىنسانلار ھېچ ئۇلمىسۇن!

ئەلگە ئامراق، ئالىي ئەخلاق، دىلى ساپ ئاق،
نامۇسى ساق قەھرىمانلار ھېچ ئۇلمىسۇن!

قەلبى لىق نۇر، ئىلمى چوڭقۇر، مۇتەپەككۇر،
تۇيغۇن - سەزگۇر ئىزىزانلار ھېچ ئۇلمىسۇن!

1945 - يىل، مارت، ئاقسۇ.

ئوينا...

(بىر ئۇسۇلچىغا خىتاب)

تۇرالماستىن بى قارار خەلق، چىقىپ شا دۇ ـ خۇرامان
ئوينا!
سەن سەھنىدە ئېچىلغان گۈل، كەڭ سەھنىدە ھەريان
ئوينا!
سەھنە ئىچى جەڭ مەيدانى، بۇ مەيداندا چاققان ئوينا!
ئويۇن بىلەن ھورمەت تاپتىڭ، بۇ ئىش شەرەپ ھەم شان
ئوينا!
تاۋۇس كەبى ھەر تەرەپكە قىلىپ ھەر دەم جەۋلان، ئوينا!

ۋاختى ئويۇن چاغلىرىدا سەن پەرىشان قىلىپ چاچنى،
يېڭى چىققان ئايدەك قىلىپ قوندۇز كەبى قەلەم قاشنى،
ئويۇنىڭنىڭ شوخ يېرىدە ئېغاگىلىتىپ ئالتۇن باشنى،
شوخلۇق بىلەن ھەر بىر كوزدىن توكۇپ دانە ـ دانە ياشنى،
باققانلارنىڭ كوزلىرىنى قىلىپ زارۇ ھەيران، ئوينا!

تەدبىرلەرگە پىرىنسىپ ئېھتىيات ئىرۇر،
ئېھتىيات دەرىخى مول - ھوسۇل بېرۇر.

ۋەھشى دۈشمەن قوللانغان تەدبىرلەرنى بىل!
ئەڭ مۇكەممەل تەدبىر بىلەن سەن ئۇنى رەت قىل!

باتۇرا نىيەتتە قەتئى ئالغا باس!
كوپچىلىكتىن ئايرىلما ئۇتۇق ساڭا خاس!

ئېقىن سۇدەك ھەر دايىم توختىماستىن ئاق!
يولدا پۇتلاش توغانلارنى ئۇركەش بىلەن چاق!

ۋەتەن بىلەن خەلقنى دۈشمەندىن ساقلا!
ئەزىز ۋەتەن تارىخىنىڭ نومۇسىن ئاقلا!

ھەر نەرسىدىن ئالى بىل چېلىش - مېھنەتنى،
كۈرەش بىلەن يوقاتقىن ئەسكى ئىللەتنى.

ھەققانىلار خىزمىتى ئۇتۇغلۇق بولسۇن،
ۋىجدانسىزلار تۈركۈمى ھەسرەتكە تولسۇن.

ئەي ئېزىزى، ۋىجدانسىز ئادەملەردىن قاچ!
ۋىجدان بىلەن جەڭ قىلىپ تارىخقا نۇر چاچ!

1945 - يىل، 14 - ئاپرېل، ئاقسۇ.

چېلىنغان سازلار سەن ئۇچۇندۇر، ئويىنا! ئاۋام قاراپ تۇرسۇن،
شوخلۇق بىلەن كۈلۈپ ئويىنا! خۇلقىڭ ئەلگە ياراپ تۇرسۇن،
داڭقىڭ سېنىڭ ئەل ئاغزىدا شەمۇ - شەگە تاراپ تۇرسۇن،
بۇلبۇللارنىڭ زوقى كېلىپ باغدا ئۇمۇ سايراپ تۇرسۇن،
ئېزىزى دەر ئەدەپ هايا ئۇچۇن ئېچىپ چىن ئان، ئويىنا!

1945 - يىل، ماي، ئاقسۇ.

روشەنلىكتە چولپان كەبى يانار سىنىڭ شەھلا كوزۇڭ،
مىسلى ئۇن توت كۇنلۇك ئايدەك نۇر ياغدۇرار تولغان يۈزۈڭ،
جانغا راھەت، دىلغا لەززەت ئوينىاپ تۇرۇپ قىلغان سوزۇڭ،
ھەر ئەزايىڭ ئوز جايىدا، دىمەك كامىل پىشقان ئوزۇڭ،
قامىتىڭدىن خىجالەتتۇر لالە بىلەن رەيھان، ئوينا!

سەنئەت ئۇچۇن بەك تىرىشىپ غەيرەت بىلەن مەقسەتكە يەت!
سەنئەت ئۇچۇن بەك تىرىشىپ تارىخىڭنى شەرەپلىك ئەت!
سەنئەت ئۇچۇن بەك تىرىشىپ خەلقىڭ ئۇچۇن خىزمەت
كورسەت!
سەنئەت ئۇچۇن بەك تىرىشىپ ئىجادىڭنى قالدۇرۇپ كەت!
سەنئەت ئامما ئۇچۇن دەپ بىل، سەنئەت ئەلگە ئىھسان،
ئوينا!

ۋۇجۇدىڭنى ئەخلاق بىلەن ھەر دايىما تاھىر① قىلغىن!
سەن ئوزەڭنى كۇندىن - كۇنگە ھىممەت بىلەن ماھىر قىلغىن!
ئىجادىڭنى ئايىماستىن ھەر ئويۇندا زاھىر قىلغىن!
دىلىڭنى ساپ - ساپا قىلىپ يامانلىققا قاھىر② قىلغىن!
شۇنداق قىلساڭ، بولار سەن شات ئەل ئىچىدە خۇرامان،
ئوينا!

---

① تاھىر — پاك.

② قاھىر — غەزەپ.

روشەن كوز بىلەن، ئوتكۇر سوز بىلەن،
ئاپپاق يۈز بىلەن ياشاشنى ئانت① قىل!

نۇرلۇق ئىز بېسىپ، ياۋ يولىن كېسىپ،
يېڭىپ گۈل قىسىپ، جاننى ئامان قىل!
تەر توكۇپ ئىشلەپ، ھالال نان چىشلەپ،
يېڭىنى تىكلەپ، چولنى بوستان قىل!

ئاقىل كىشىنى كوپنىڭ ئىشىنى،
خەلق ئىچىنى ئىلمىي ئىرپان قىل!
ۋىجدان ساقلاشقا، نومۇس ئاقلاشقا،
ھەقنى ياقلاشقا دىلنى ئورگان قىل!

يىراقنى كوزلەپ، ھەققانى سوزلەپ،
كوڭۈلنى تۈزلەپ، تارىخنى شان قىل!
ئىزىزى چاققان، يېڭىڭنى تۇرۇپ،
ئازاتلىقنى تاپ، دىلنى قورغان قىل!

1945 - يىل، ماي.

---

① ئانت — قەسەم.

بۇرادىرىمگە

قەتتى ئالغا باس، ئەلنى ياران قىل!
ئۇتتۇق ساڭا خاس، ئىشنى ئوبدان قىل!
زۇلۇم سازىنى، جاپا كارىنى،
كۈلپەت داغىنى چوقۇم يەكسان قىل!

ھەقىقەت ئۈچۈن، ئادالەت ئۈچۈن،
ۋەتىنىڭ ئۈچۈن جانىنى قۇربان قىل!
كوڭۇللەر ئارا قالمىسۇن قارا،
سىناشقا يارا ھەققىنى مىزان قىل!

غاپىللىقتىن قاچ، كوزۇڭنى چوڭ ئاچ،
ئەقلىڭدىن نۇر چاچ، ئىلھام سەيلان قىل.
قارا كۆنلەرگە، مۇدھىش تۈنلەرگە،
ۋەھشى ئەللەرگە نەپرەت بايان قىل!

شىجائىتىڭدىن، رىيازىتىڭدىن،
شاپائىتىڭدىن دەريا راۋان قىل!

بىلسەڭ ئۇ، ئىنقىلاپ،
بەخت مۇنبىرىگە،
بەردى كۈمۈش بىلەن زىننەت.
باتۇر يىللارنى قۇچۇپ،
تاپتى زۇمرەت.
ئاغدۇرۇپ زۇلمەتنى،
تاڭدىن چاشتى زەپەر.
ئەنە!
خۇش ھاياتنىڭ بەردى خەۋەر ...
بىزگە ياغدى ھىدايەت،
تۇغۇلدى لاتاپەت.
ئويناپمىز ...
ئەتە شاتلىق توي ...
چۈنكى،
يوقالغۇسى شۇم زۇغۇي.
ئۇ باھادىر قۇدرىتى؛
ئۇ جەسۇر غەيرىتى.
ئىنقىلاپ ئىجاتچىسى،
ئۇلۇغ ئادەم.
شۇڭلاشقا
شوھرەت تاپتى.
ۋەتىنىم؛
گۈزەل بىر باغ.
نۇر چاچماقتا،

قەلەمگە خىتاپ

ئوتكۇر قەلەم،
ئەركىن يۇر.
باشلا تەسۋىر
ھەق يولدا قىل زىكىر.
خوش مەرھابا تېڭىمدىن،
پاك نۇسرەت چاچ،
سەھىپىلەر گۈللەت،
ئالەمگە ئات غۇلاچ.
تارىخ يۈزىدە،
لاۋۇلدار بىر نۇر.
ئۇ، ھەممىدىن ساپ ئىرۇر.
ئەنە ئالدىڭدا
پاقىرار سۇبھى زىبا،
قانات ياياقتا،
سەيياھ تۇتىيا.
سائادەت گۈلزارىنى،
ياراتقان ئاپتاپ.

پارچىلار

بۈگۈن بىزدە تىلسىز يۈرگەن —
كىشى بۇلار ئەتە بۇلبۇل.
نۇرلار چېچىپ، چىقسا قۇياش،
شوخ ئېچىلار باغلاردا گۈل.

☆

بەخت ئىزلەپ تىنىەپ يۈرگەن،
چېلىش بىلەن بەخت تاپار.
ئەرك ئىزلەپ ھەسرەت يېگەن،
ئەتە چوقۇم ئەركىن ياشار.

1945 - يىل

ئۇلار ياندۇرغان چىراغ.
مەرمەر تۇپرىغىمىزدا،
چىچەك ئاتقۇسى—
زۇلپى رەيھان،
ئەي، ئالماس قەلەم!
ئوتمۇش،
كەلمىشتىن قىل ھىكايە.
ھە ...
سىنىڭ ئىلھامىڭ،
تۇگۇمەس بى نىھايە ...

1945 - يىل، ئاۋغۇست.

比拉力艾则孜诗选 （维吾尔文）

新疆人民出版社出版
（乌鲁木齐市解放路306号）
新疆新华书店发行　新疆新华印刷厂印刷
787×1092毫米　32开本 2.375印张 2插页
1981年11月第1版　1982年2月第1次印刷
印数：1——6,000

统一书号：M10098·560　定价：0.17元

مۇقاۋىنى لايىھەلىگۈچى: ئەكبەر پەيزۇللا

号: M10098 · 560
定 价: ·017元